

*Tän till Edgar Cypria. Tillsjönare från
Edgar Cypria vännen David Lindberg*

ANNELUND

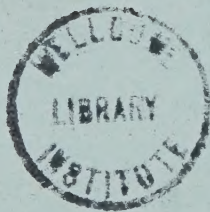
EN RUNDVANDRING I PER HENRIK LINGS
HEM I SLUTET AV 1830-TALET.

*pam
P.(B)
/ LIN*

AV
GYMNASTIKDIREKTÖREN
KAPTEN
DAVID LINDBERG
STOCKHOLM

Särtryck ur Svenska Gymnastiken i In- och Utlandet 1934.

STOCKHOLM 1934
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

303950

22500911396

ANNELUND.

En rundvandring i Per Henrik Lings hem i slutet av
1830-talet.

Av Gymnastikdirektören, kapten *David Lindberg*, Stockholm.

Den 21 maj 1934, 95 år efter Per Henrik Lings död i samma månad, samlades svenska fackgymnaster ute vid hans forna hem, Annelund, för att i samband med Svenska

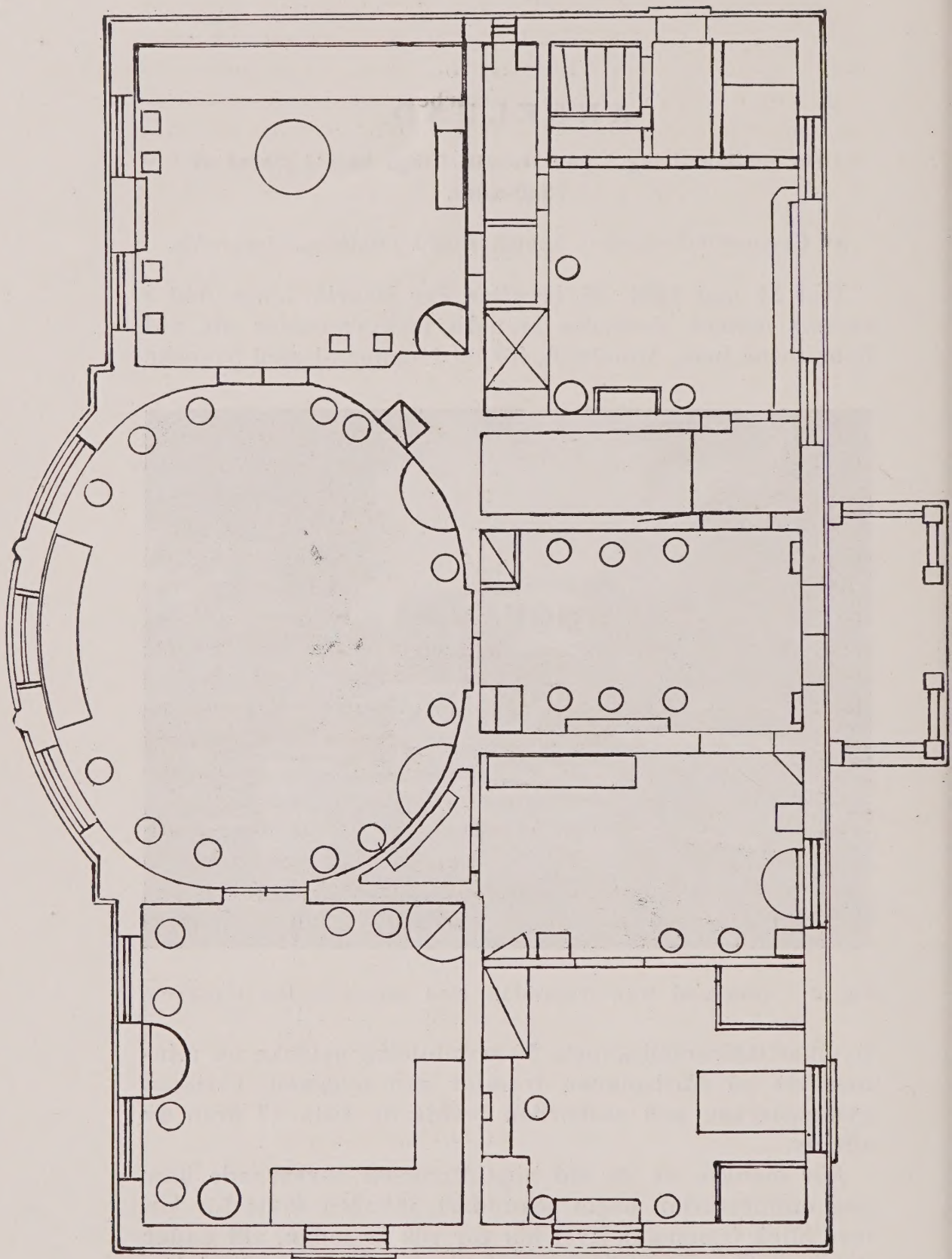
Fig. 1. Annelund från framsidan med minnestavlan i parken.

Gymnastiklärarsällskapets 50-årsjubileum avtäckta en minnestavla på gårdsplanen framför den byggnad, i vilken gymnasiarken och asabarden bodde de sista 17 åren av sitt liv.

För mången av de vid högtidligheten närvarande blev nog minnestavlan något sekundärt, mången sökte för sin inre blick frammana livet här för 100 år sedan, allt under det ögat lämnade bildmaterialet — den gammaldags för-

pam(B)/LIN

2

nämliga herrgårdsbyggnaden genom vars fönster Ling sett ut över gårdsplanen, på vilken han röjt, ordnat och planterat — trädgården till höger om byggnaden, som Ling med sitt intresse för trädgårdsarbete själv framtröllat på den ursprungligen karga backen — den mäktiga grusåsen strax intill, från vars krön Skalden och Göten skådat ut över Brunnsvikens fagra stränder. Vi liksom höra de lingska barnens stöj bort i backen och, just som vi stå där, synes i den öppnade förstugudörren den vackra frun i huset, fru Charlotta själv, som vänligt vinkar oss till sig.

Redan i Stockholm ha vi gjort herrskapet Lings bekantskap och nu en solig helgdag tagit en promenad utåt landet på Uppsalavägen, som stryker tätt intill det lingska hemmet. Sedan hälsningarna överstökats, stiga vi på för en husesyn, så självfallen vid ett första besök hos bekanta. I tamburen stöta vi ihop med Gymnastique Föreståndaren och Professorn Per Henrik Ling själv, som skakar hand med oss och ber oss stiga in. Vi taga av oss ytterplaggen i ett rum till vänster om tamburen, där man i hörnet alldeles innanför dörren har ordnat med hängare och skohylla. I detta rum, familjärt kallat "pappas yttre rum", äro väggarna målade i en brungrå oljefärg och fönstret saknar gardiner. Rummet, som är föga större än tamburen, tjänstgör huvudsakligen som väntrum, det kan nog tagas för givet. Vid fönstret står ett halvrun, vitmålade bord, flankerat av tvenne vitmålade skåp med hyllor; mellan skåpen äro anbragta grönmålade järnstänger, på vilka man placerat krukväxter. Till höger om dörren står en rottingsoffa med lösa sämskskinnsdynor och mitt emot denna ett mindre skåp invid kakelugnen. Ett par rottingstolar till vänster om dörren till "inre rummet" fullständiga möbleringen.

Vi stiga på in i detta, professors arbetsrum. Här äro väggarna målade i en gråblå oljefärg, solen får fritt spela in genom fönstret, som också här saknar dämpande gardiner. Utanför se vi stora landsvägen. Vid fönstret finnes ett smalt fällbord med en stol på vardera sidan. Det andra fönstret, det mot gårdsplanen, är igensatt, och där står nu en vitmålad utdragssäng, som säkerligen berett sin ägare mången välbehövlig vilostund under arbetsfyllda dagar och nätter eller då trappan upp till sängkammaren i övre våningen skulle blivit alltför mödosam.

På ömse sidor om sängen äro rymliga garderober, ovanför vars dörrar man genom fyrkantiga rutor kan se två bilder i gips, den ena föreställande ett läsande, den andra ett skrivande barn, reproduktioner efter Thorvaldsen. I garderoben närmast yttre rummet står ett tvättställ. Vid väggen mitt emot ha vi till höger en låg kakelugn med en byst av Homerus, till vänster ett väggfast bokskåp av samma höjd som kakelugnen. Dörren till det samma är tudelad och försedd med gångjärn, så att blott en hälft behöver öppnas, om man så vill. Skåpet krönes av en byst av Belisair i bronsfärgad gips. Vår värd bjuder oss sitta, själv slår han sig ned i skrivbordsstolen vid det i väggen fastsatta, fällbara skrivbordet — fru Ling har strax förut lämnat oss, för att ägna sig åt de husliga göromålen och lilla Wendlas lekar på gården. Tiden rinner fort under samtal med vår andligt vitale, fängslande värd, som ej länge suttit stilla i sin stol, utan snart följt sin vana, att vid samspråk promenera fram och åter. Med en blick på pendylen ovanför skrivbordet, f. ö. en gång ägd av Anna Maria Lenngren, ursäkta vi oss för den tid, vi tagit ifrån honom och skynda oss ensamma tillbaka ut i tamburen.

Eftersom äldste sonen, Hjalmar, är hemma, få vi nu denne yngling till ciceron. Av honom få vi veta, att man på senaste åren hade använt tamburen till matsal. Den erhåller sitt ljus dels genom de glasförsedda ytterdörrarna, dels genom glasdörrarna till den innanför belägna Rundsalen. Till höger om ingången till den senare står en kakelugn, ovanför vilken man anbragt ett järngaller i ändamål att hålla spisbrödet torrt, under densamma finns en värmeugn för tallrikar. Till vänster står en skänk, i vars botten infällts en låda för silver. Bakom skänken, mellan densamma och väggen, finns ett smalt skåp, som döljer matsalsbordet, ett fällbord. Ovanför dörrarna till Rundsalen har man satt upp ett gallerverk, där blommor och grönt kunna fästas. På väggen till yttre rummet sitta flata väggskåp med s. k. servanter, fällbara ("rörliga") hyllor, fästade på skåpdörrarna; på dessa ställdes maten m. m. Å ömse sidor om ytterdörren sitta, infällda i väggen, skåp för käppar, paraplyer, nycklar etc. Utefter vardera långväggen ha tre rottingstolar sin plats.

Vi öppna så dörrarna till Rundsalen och stiga in i en

förnämlig salong med oval form och ljusgråa tapeter. Gardinerna till de tre fönstren äro av röd- och vitrandigt linne, kantade med gramoner (snörmakerier) med tofsar, samt rakt nedhängande i breda veck. De äro upphängda på parvis korslagda, förgyllda lansar med vågformigt nedhängande överparti. Mellan ytterfönstren står en svängd, svart rottingsoffa. Som motsvarigheter till de sistnämnda fönstren sitta på inre väggen två spegelfönster med halvrunda bord. Genom två dubbeldörrar lämnas tillträde till gavelrummen, kallade "högra förmaket" och "vänstra förmaket". Mellan dörren till det förstnämnda och närmaste spegelfönster finnes en spis i väggen, nästan i jämnhöjd med golvet; den döljes av en tapetklädd plåtskärm. På sidorna om förmaksdörrarna hänga 75 cm. stora medaljonger i vitt. Ett dussin svarta rottingstolar fullständiga möbleringen.

Genom de uppslagna dörrarna stiga vi in i vänstra förmaket, vars tapeter med ljusgula och ljust lilafärgade breda ränder samt stenornamenter gå väl i stil med möblerna. Utefter väggen mot landsvägen, vars fönster igen satts, samt väggen mot arbetsrummet står en vitmålad soffa med gavelstycken, visande konstnärligt utskurna, bronserade "gripas". Hårda kuddar, klädda med blå- och vitrandiga linnevar, sitta i rygg och gavlar. Vid soffändan närmast fönstren står en kandelaber i svart och guld utan armar; på dess övre platta ställas ljusstakarna. Ett egendomligt snidat, förgyllt bord med spegel är placerat mellan fönstren. Gardinerna, upphängda så som i Rundsalen och liknande dessa, äro här vita. I detta rum ersättas stolarna av vackert snidade, vitmålade taburetter med låga sidostycken. Innan vi lämna detta förmak, beundra vi ett ögonblick "Amor och Psyke", vilka fått sin plats ovanpå den låga kakelugnen.

Över Rundsalen komma vi in i högra förmaket med små-grönbladiga tapeter och vanliga vita gardiner för de båda fönstren. Hela gavelväggen upptages av en soffa med hårda rygg- och sidokuddar och gul- och vitrandigt linneöverdrag. I soffans undre del finnas lådor för sängkläder. Såväl det framför soffan stående runda bordet som chiffonieren till höger och de sex stolarna äro av mahogny. I en nästan från golv till tak gående förgylld spegel, uppställd mellan fönstren, ha vi tillfälle beskåda oss från

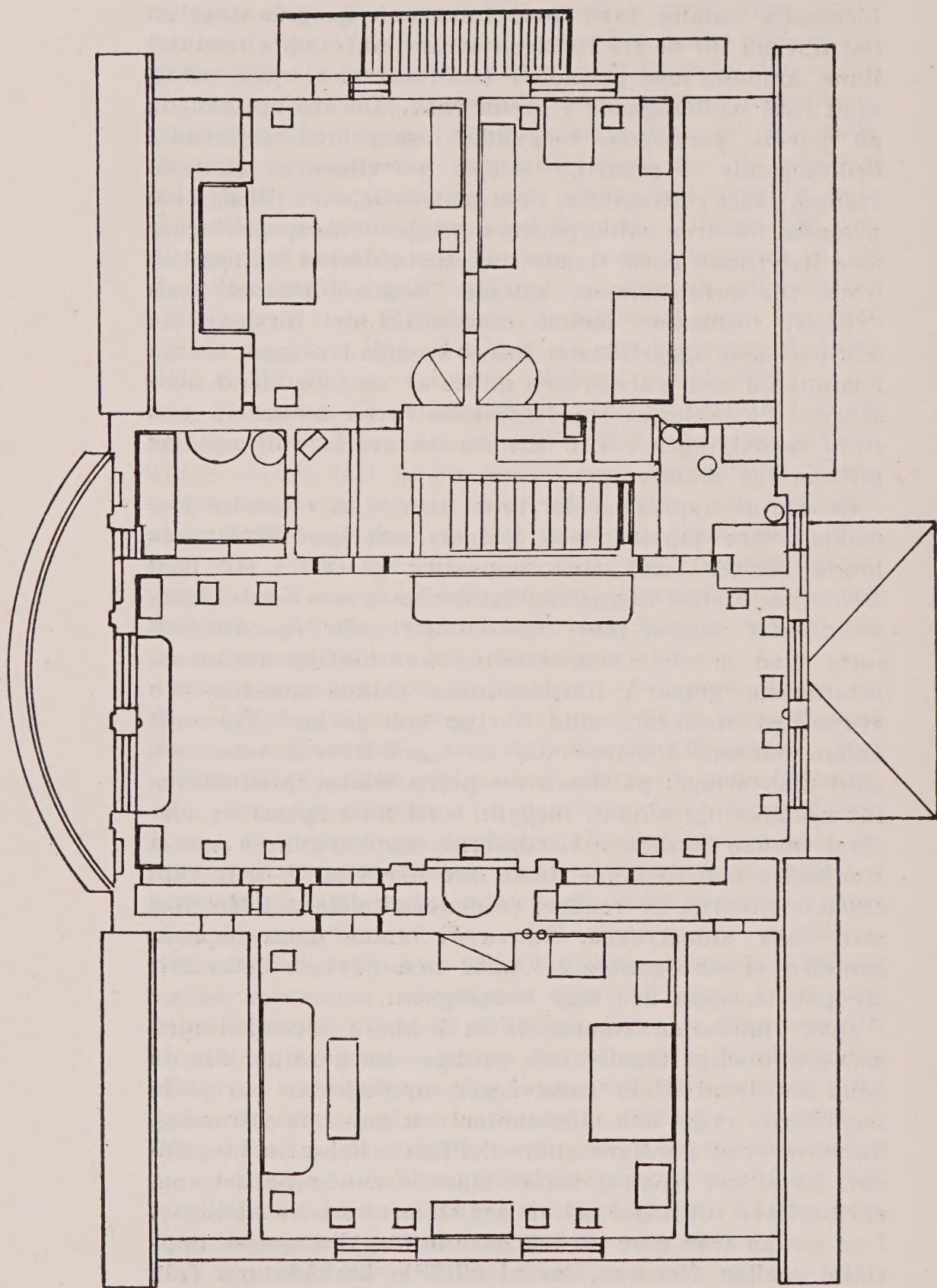

Fig. 3. Övre våningen.

topp till tå. Till detta förmak hör en invid kakelugnen belägen garderob, inskjutande i köket invid spisen, säkerligen mycket varm.

För att komma till den rätt viktiga arbetsplats i ett stort hem, som kallas kök, måste vi gå tillbaka genom Rundsalen och tamburen samt passera genom en liten förstuga, varifrån en rak trappa leder upp till övre våningen. En särskild köksförstuga finnes med dörr ut till gården och trappa ned till källaren. I byggnadens hörn ligger "lilla skafferiet", som erhåller sitt ljus genom en del av närmaste köksfönster. Utmed förmaksväggen ligger "stora skafferiet" med hyllor från golv till tak, och ett skafferifönster, som kan tillstängas med en innerlucka; i golvet finns en liten källare. I hörnet mellan detta skafferi och källartrappan har man inrett en liten skrubben för ämbar m. m. Spisen är försedd med en stor järnhäll, mellan denna och väggen till vänster har en liten ugn uppmurats, huvudsakligen nyttjad som bakugn och till att steka rostbiff uti. Vid samma vägg har man byggt en trumma upp till övre våningen för en mathiss. Mellan hissen och bakugnen står den outhärliga vattentunnan av koppar. Ett stort köksbord är fastsatt i väggen mellan lilla skafferiet och förstuguväggen, vilken senare delar köksfönstret i två skilda fönster, ett för köket och ett för förstugan.

Genom den senare ta vi så trappan upp till övre botten, öppna glasdörrarna till en liten tambur och komma genom en dörr till vänster ut i ett praktrum, Valvsalen, så kallad på grund av en stjärnformig välvning i takets mitt. Rummet, som sträcker sig tvärs igenom byggnaden, har två fönster å vardera ytterväggen. Utanför den västra finns en balkong (en del av Rundsalens tak). Fyra dörrar med deux-battanger leda in till sidorum. Mitt emellan dörrarna på södra väggen finns i muren en låg, öppen spis, vars fris prydes av en häst i bronserad gips. I spisens sidomurar har upptagits tvenne nischer med järnluckor, avsedda för torkning och uppvärmning av linne. Framför spisen står en spottlåda i kolmårds marmor. Till höger, mellan dörren och balkongfönstret, stå två i väggen infällda skänkar och framför fönstren intill är ett väggfast fällbord uppsatt. På samma sida, i rumshörnorna, stå två skåp med servanter. Vi slå oss för någon

minut ned i björksoffan mellan dörrarna på norra väggen. Runt väggarna räkna vi elva björkstolar, och på väggarna, mellan fönstren, kunna vi beundra ett par förgyllda lampetter, med ovanför sittande speglar, vackert inramade. Av de båda dörrarna framför oss leder den vänstra in till en garderob med hyllor för linneförrådet. Från skorstensmuren erhåller den erforderlig värme.

Nu fortsätta vi ronden och komma genom dörrarna till höger in i en passage med skjutbara garderobsdörrar till höger och vänster. Sedan ytterligare en dörr med deux-battanger passerats äro vi inne i sängkammaren eller, som den också kallas, Gröna kammaren. Solen har fritt spelrum genom de båda åt söder vettande fönstren, mellan vilka står en byrå, liksom övriga möbler i rummet av björk. På väggen ovanför hänger en förgylld spegel, vars överstycke prydes av en Minerva-medaljong. I spegeln ses bilden av den fyrkantiga kakelugnen vid väggen mitt emot. Till höger står en soffa med ett rektangulärt bord framför och ett par stolar på sidorna, till vänster imperialsängen, flankerad av två piedestaler. Nära kakelugnen har kommoden sin plats och mellan dem båda skymta vi mynningarna av två rör, talrör, av vilka det ena står i förbindelse med "inre rummet" på nedra botten, det andra med köket. De sex stolarna äro överklädda med gul- och vitrandiga var. Tack vare det brutna yttertaket erhållas rymliga garderober mellan detsamma och rumsväggarna.

Vi återvända till dörren mellan Valvsalen och tamburen ovanför trappan. Denna dörr är blott ena hälften av deux-battangerna, den andra leder in till en med tamburen jämnlöpande liten passage, genom vars glasdörrar till vänster vi kunna se in i ett mycket litet rum, jungfrukammaren. Väggen mellan denna och Valvsalen delar det tredje av fasadfönstren mitt itu. Den vänstra hälften, tillhörande Valvsalen, är liksom sin motsvarighet på andra fasaden igensatt. Genom en trälucka kan den högra fönsterhalvan igenstänges inifrån. Här står utdragssoffan. Till höger finnes ett väggfast fällbord och närmast dörren en järnkamin. Ovanför bordet sitta väggfasta skåp med lådor, tjänande till byrå, samt mitt emot ett par smågarderober.

Utefter norra gaveln ligga barnkamrarna, den "yttre" och den "inre". Den förstnämnda har förbindelse med

tamburen och en utanför norra väggen befintlig trappa ned till marken. Ena fönsterhalvan tjänstgör här som dörr. Man har sålunda en praktisk utvändig förbindelse med gården, köket och bottenvåningen. Till vänster, indragen i garderoben, står en soffa med beslag och hårda kuddar, framför densamma ett fyrkantigt bord. Till höger ha vi kakelugnen samt dörren in till inre barnkammaren, varjämte en antik byrå med grönådrig marmorskiva här har sin plats.

Vid samma vägg i den andra barnkammaren står en vitmålad utdragssoffa och i hörnet snett över en imperialsäng i samma färg. Vid fönstret står ett bord med två vita stolar och i hörnet en byrå, kallad "Bulten". I garderoben eller kanske rättare toilettrummet vid kakelugnen finns tvättställ och en hög barnpall. På den stod nog småfolk, som ej nådde upp till handfatet annars. Förutom denna s. k. varma garderob finns längs yttertakets en kall, försedd med hyllor.

Äldsta dottern i huset, "Jetta", har erhållit sitt särskilda lilla rum, en motsvarighet till jungfrukammaren, belägen på andra sidan om trappan. Till detta kommer man in från Valvsalen genom den högra av deux-battangerna, innanför den vänstra finns en låg hylla, som tjänstgör som soffa och når fram till trumman för kökshissen. Förr brukade man nämligen spisa i Valvsalen. Hissöppningen var nu tillsluten av tvenne dörrar. I väggen ovanför soffan sitter ett glasfönster med en jalousie av tätt tyg. Genom den ena halvan av fasadfönstret erhåller rummet sitt ljus, i någon mån inskränkt genom de vid fönstret placerade hyllorna, vilka fingo ersätta byrå. I motsatta hörnet finns en liten garderob och emellan denna och hissen står en liten vit byrå. Till det enkla möblemanget hör tre stolar. Eldstad saknas, kanske hisstrumman kunde föra värme från köket.

Efter det vi sett Jettas rum, har den för Hjalmar säkerligen tålmodsprövande rundvandringen tagit slut. Vi tacka honom och återvända till tamburen ovanför trappan, vars mahognyklocka liksom vill tala om för oss, att vi varit här länge nog nu. Nere i matsalen hejdas vi emellertid av fru Ling, som bjuder oss sitta ned vid en kopp té, vid vilken husfadern själv gör oss sällskap.

Efter några korta minuter av angenämt samspråk, taga vi ett hjärtligt farväl, väl styrkta för hempromenaden.

Utkomna på gårdsplanen höra vi några taktfasta hurra-rop. Ack, minnena hade för en stund överväldigat oss, vi återförs till verkligheten — avtäckningen av minnestavlan över Per Henrik Ling i nådens år 1934.

Den detaljerade beskrivningen över inredning och möblering hade vi några dagar tidigare inhämtat från

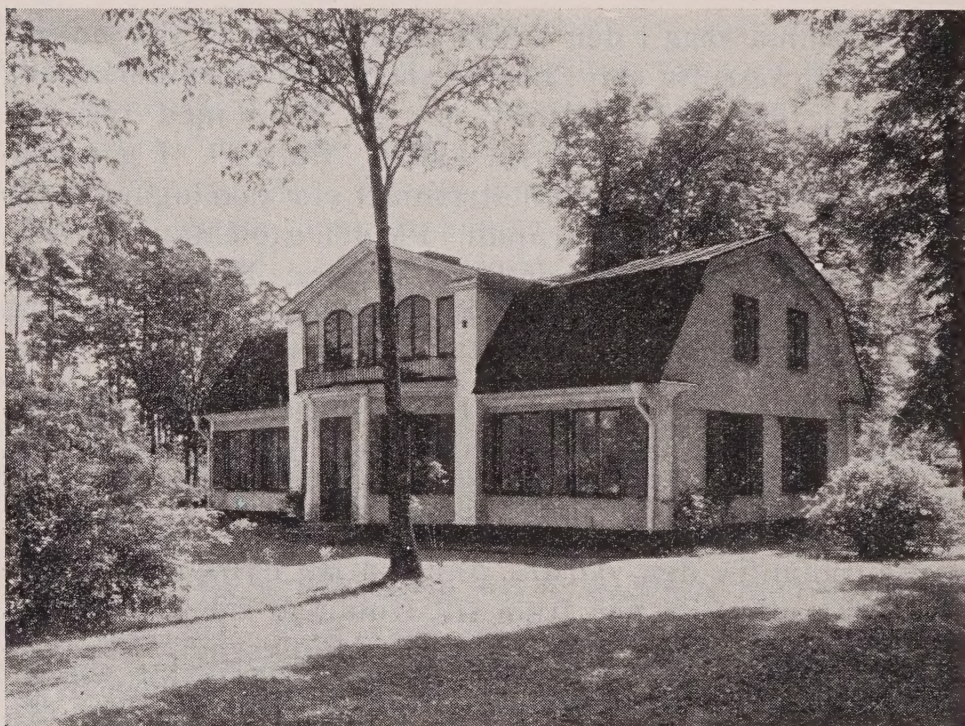

Fig. 4. Annelund från väster.

Wendla Dahls minnesanteckningar och planskisser över barndomshemmet, gjorda 65 år efter faderns död. Beträffande skisserna anmärker fru Dahl: "Proportionerna oriktiga, allting snedt och vindt."

De här visade planritningarna över det gamla lingska hemmet grunda sig på jämförelser mellan nu gällande ritningar och ovannämnda skisser. Nu är Annelund bostad åt chefen för Kungl. Svea ingenjörkår. Vid erforderliga ändringsarbeten har man dock förstått att pietetsfullt bevara det gamla i största utsträckning. Lings "yttre rum" och "inre rum" äro sedan omkr. 15 år sammanslagna till ett. I det sistnämnda rummet utandades Per Henrik Ling

sin sista suck. Beträffande "högra förmaket" är det uppdelat i två rum, vilka dessutom förminskats till förmån för köket. Trappan upp till övre våningen är svängd och mynnar ut i den gamla tamburen i st. f. förstugan till köket. Ännu finnas de gamla gröna fönsterluckorna kvar. Det var Hjalmars plikt att varje kväll stänga dem och varje morgon öppna dem. Mången morgon fick han brådslande springa ut i halvmörkret och öppna.

För det gamla husets bestånd sörjer nu Kungl. Maj:t och kronan, sedan det på vissa villkor överläts till staten av ingenjören Alarik Liedbeck, som på sin tid inköpte Annelund. Ingenjör Liedbeck var son till Lings dotter Jetta och hennes man, dr P. J. Liedbeck. En sonson, gymnastikdirektören Pehr Liedbeck, är verksam i Stockholm.

Beträffande inventarierna äro de skingrade på olika håll genom arv och gåvor till släktingar och vänner samt offentliga institutioner. En stor del har man reda på, en ej föraktlig del är för alltid borta, däribland värdefulla föremål, som för reda pengar måst avyttras i tider av bitter nöd.*)

*) Till fullständigande av de i artikeln lämnade uppgifterna, se *Lindberg, David*, »Till ett blivande Lingmuseum», Svenska Gymnastiken, nr 1, 1932.

